

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИЗВЕСТИЯ НА ИНСТИТУТА ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“
Книга XXXV

**ОЩЕ ЕДНО ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА РАЗГРАНИЧАВАНЕ
НА СКАЗУЕМНОТО ИМЕ И СКАЗУЕМНОТО ОПРЕДЕЛЕНИЕ
В БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК¹**

Рада Василева
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

**ANOTHER VIEW ON THE DISTINGUISHING BETWEEN
THE CONVENTIONAL PREDICATIVE AND THE OPTATIVE
SUBJECT COMPLEMENT IN BULGARIAN**

Rada Vasileva
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo

Резюме. Студията разглежда проблема за разграничаване на сказуемното име от сказуемното определение в българския език. С помощта на валентната теория се анализират йерархическите зависимости между елементите в изречението. На тази база се определят общите характеристики и различията между двете явления. Предлагат се единни критерии за диференциране на сказуемното име и сказуемното определение. Коментира се и проблемът за терминологичните разногласия за назоваване на граматическите явления.

Ключови думи: валентна теория, глагол копула, именно сказуемо, сказуемно име, сказуемно определение

Abstract. The study investigates the problem of distinguishing between the conventional predicative and the optative subject complement in Bulgarian language. Using the help of valency theory, the hierarchical dependencies between the sentence's elements are analyzed. Based on this, the common characteristics and the differences between the two grammatical

¹ Copyright of each paper stays with the respective authors. The works in the Papers of the Institute for Bulgarian Language are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International Licence (CC BY 4.0): <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>.

phenomena are determined. General criteria for differentiating between the conventional predicative and the optative subject complement are proposed. A comment is made on the problem of terminological disagreement over the naming of the grammatical phenomena.

Keywords: valency theory, link verb, compound nominal predicate, conventional predicative, optative subject complement

За понятията „сказуемно име“ и „сказуемно определение“ в българския език

Повод да се върна към проблема за разграничаване на сказуемното име от сказуемното определение в българския език е студията на Иван Недев, публикувана в сп. „Проглас“, кн. 2/2019 г. „За разграничаването на сказуемното име от сказуемното определение“ (Недев/Nedev 2019: 259). Споделям мнението на Недев, че сред изследователите на българския език липсва единомислие по този въпрос и считам това обстоятелство за голям дефицит. Но ако в науката размишляването в становищата по определени теми е не само допустимо, но и желателно, за да може да прогресира познанието, то за хилядите подрастващи, които изучават българската езикова система, липсата на еднозначно определение за частите на изречението е по-скоро объркваща. Още повече, че хаосът съществува от много години и е налице не само в разграничаването на явленията, но и в терминологията. Без да претендира за изчерпателност, прегледът на становищата по настоящия проблем на българските езиковеди, автори на граматика и учебници по синтаксис показва, че няма съвпадение в терминологията при нито един от авторите. Този факт на първо място е отражение на различните схващания за същността на граматическите явленията. Но и когато е налице единомислие, терминологията не е единна. Друга причина може да се потърси във влиянието на чуждоезиковата лингвистика, където преобладават термини от латински произход. Различната терминология би била оправдана, когато един и същ граматически феномен се дефинира в рамките на отделни граматични теории, тъй като те разполагат със собствен терминологичен апарат, напр. традиционна, депendentна, валентна, генеративна и други граматични теории. И все пак трябва да се подчертае, че по-същественият проблем е този за разграничаването на граматическите явления. Неговото разрешаване би улеснило избора на единна и подходяща терминология.

В четвъртото издание на „Съвременен български език. Синтаксис“ от К. Попов може да се прочете следното: „Спомагателния глагол *съм* изпълнява служба на предикативна връзка, която свързва подлога с предикативното име, което в нашата граматическа литература се нарича с к а з у е м н о о п р е д е л е н и е“ (Попов/Поров 1979: 133). Когато сказуемното определение не е съставна част на сказуемното, то придобива статуса на второстепенна част на изречението, която чрез сказуемното може да се отнася или към подлога, или към допълнението. В тези случаи то е названо съответно „п ъ р в о сказуемно определение“ и „в т о р о сказуемно определение“ (Попов/Поров 1979: 139). В

последвалото издание на „Граматика на съвременния български книжовен език. Т. 3. Синтаксис“ авторът въвежда нов термин за именния компонент на съставното именно сказуемо: „Спомагателният глагол *съм* изпълнява служба на предикативна връзка, която свързва подлога с предикативното име, което се нарича *п р е д и к а т и в*“ (Попов/Роров 1983: 135). Терминът е заимстван от немския лингвист Бертолд Делбрюк, когото Попов цитира, и очевидно е избран, за да се разграничи сказуемното определение в различните му функции: веднъж като съставна част на именното сказуемо и, от друга страна, като второстепенна част на изречението, където се запазват наименованията първо и второ сказуемо определение в съответствие на връзката му с подлога или допълнението (Попов/Роров 1983: 139). В следващото издание на Попов – „Синтаксис на българския книжовен език“, изненадващо, именният компонент на съставното именно сказуемо отново е назован сказуемо определение: „Спомагателният глагол *съм* изпълнява служба на предикативна връзка, която свързва подлога с предикативното име, което в нашата граматическа литература се нарича *с к а з у е м н о о п р е д е л е н и е*“ (Попов/Роров 1998: 152). Предполага се, че чуждият термин не се възприема от българската лингвистична мисъл.

В „Основна българска граматика“ от Л. Андрейчин може да се прочетат названия като „*и м е н и т е л н о* сказуемо определение“ и „*в и н и т е л н о* сказуемо определение“ (Андрейчин/Andreychin 1978: 352). Първото визира както именната част на съставното именно сказуемо, така и сказуемното определение като второстепенна част: „При глаголи като разгледаните в предходния параграф (*н е п р е х о д н и*) сказуемното определение се отнася чрез сказуемното към подлога (*Петър е ученик. Петър е малък. Петър се събуди радостен.*). В такъв случай имаме *и м е н и т е л н о* сказуемо определение“. [...] Когато обаче такива или други подобни глаголи се употребяват като *п р е х о д н и*, сказуемното определение се отнася чрез сказуемното не до подлога, а до прякото допълнение [...]. В такъв случай имаме *в и н и т е л н о* сказуемо определение“ (Андрейчин/Andreychin 1978: 351–352). В тази постановка, освен обединяването на разнородни по статус граматически явления с общ термин, е несполучлив и изборът на термини, тъй като падежът не е типична граматическа категория на именната система в българския език.

Във второто издание на „Практическа българска граматика“ от П. Пашов именната част на съставното именно сказуемо е разграничена от сказуемното определение. Авторът споделя изложеното тук мнение, че названия като „втори именителен падеж“, респективно „втори винителен падеж“, са неподходящи за сказуемното определение, тъй като падежи в българския език вече няма, и различава първо и второ сказуемо определение според съотнасянето му към подлога или допълнението (Пашов/Pashov 1994: 331). Разликата между именната част на съставното именно сказуемо и сказуемното определение Пашов обосновава със семантиката на глагола в изречението. Тъй като сказуемното определение се свързва само с пълнозначни глаголи, на подлога/допълнението се приписват два признака: веднъж от самия пълнозначен глагол и веднъж от сказуемното определение. Докато подлогът

в изречение със съставно именно сказуемо е носител само на един признак поради неспособността на непълноценния в семантично отношение глагол-копула да предицира такъв (Пашов/Pashov 1994: 330). Именната част на съставното именно сказуемо Пашов нарича „име“, „именна част“ (с. 295, 301, 330).

В „Синтаксис на съвременния български книжовен език“ Недев избира термините „сказуемо име“ (Недев/Nedev 1992: 93, бел. 26) и „сказуемо определение“ (с. 142) за разграничаване на функционалните единици, обект на разсъждения в тази студия. Става ясно обаче, че авторът не признава непълнозначните глаголи, които изискват именна част, с която да образуват съставно именно сказуемо, за копули/полукопули с аргумента, че задължителната дясна реализация на елемент в изречението, която Недев нарича „задължителна лексикално-граматическа съчетаемост“, е характерна и за пълнозначни глаголи (Недев/Nedev 1992: 93, бел. 25). Това е безспорен синтактичен факт. Но не става ясно кои са глаголите без „собствено лексикално значение“, които се свързват със сказуемо име. Недев посочва *съм* и синонимите му *бъда*, *бивам*, *представявам*, *съставлявам* и *явявам се* (с. 92–93). Глаголи като *оказвам се* и *излизам* например (*Той излезе прав.*) също са синоними на *съм*, но не са сред изброените. На същата страница, в бел. 25, глаголът *ставам* се определя като непълнозначен глагол, който изисква задължително сказуемо определение, например в изречението: „Само че в такива случаи тя *ставаше скъперница...*“. Но в този случай *ставам* успешно може да бъде заменен със *съм/бивам* (Само че в такива случаи тя *беше/биваше* скъперница...), които по-горе са определени от автора като глаголи без собствено лексикално значение, изискващи сказуемо име за изразяване на сказуемото в изречението. От теоретична гледна точка идеята да се затвори групата на глаголите копули не изглежда убедителна. Първо, защото съществува риск да бъде пропуснат някой от тях и второ, защото езикът е отворена система и промяната в семантиката на установения словесен фонд, както и обогатяването му чрез възникване на нови и приемане на готови чужди словоформи е естествен процес. Необходими са ясни, теоретично обосновани критерии за обособяване на групата глаголи с ненаситена семантика, която би трябвало да се приеме като отворена.

В „Български синтаксис“ от Ст. Брезински, едно относително по-ново издание, именният компонент на съставното именно сказуемо, което авторът нарича „съставно номинално сказуемо“, е обозначен с термините „име“, „именен елемент“ (Брезински/Brezinski 2000: 114, 197). Прави впечатление детайлното описание на видовете номинални сказуеми според морфологичния и структурен състав на именния компонент и о с о б е н о [разредката моя – *P. V.*] признаването на наречията, които приоритетно функционират като обстоятелствени пояснения в изречението, за елементи на именното сказуемо (с. 128–132). На това място следва да се отбележи използването на терминология с латински произход, която вероятно се е оказала по-подходяща в конкретния случай. Но и в съдържанието на „Български синтаксис“ от Ст. Брезински се забелязва, че раздел „4.1.2. Сказуеми“ е подчинен на чужда терминология за разлика от ос-

таналите заглавия, където преобладават българските названия (с. 5–8). Какви са аргументите на автора за този избор, може само да се предполага. Брезински запазва очевидно наложилите се вече термини „първо сказуемно определение“ и „второ сказуемно определение“ (с. 200, 204), като разграничава ясно името като компонент на номинално сказуемо от сказуемното определение като второстепенна част на изречението, чиято реализация не може да бъде задължителна. Но аргументът, че „дистанцирането в тази второстепенна част на изречението от подлога или от допълнението, които определя, е съществено условие за появата на сказуемното определение като самостоятелна част, а не като елемент в сказуемното“ е неубедителен (Брезински/Brezinski 2000: 198). Авторът допуска контактна позиция на второто сказуемно определение до допълнението, но счита тези случаи за „сравнително редки“ (пак там). В противоречие на това твърдение, сред примерите в раздела за второ сказуемно определение се откриват поне 7–8 сказуемни определения към допълнението, които се намират в контактна позиция с него (Брезински/Brezinski 2000: 204–205).

В цитираната в началото на тези разсъждения студия на Недев се среща терминът „съставни наречни сказуеми“, които авторът определя като „структурен аналог на съставните именни сказуеми“ (Недев/Nedev 2019: 268–269). При Брезински именните сказуеми със същия състав се наричат „съставни адвербиални сказуеми“ (Брезински/Brezinski 2000: 128). Недев приема за основателен още един термин за назоваване на сказуемното определение във функцията му на второстепенна част. Това е предложението от П. Радева термин „чрезсказуемно определение“ (Недев/Nedev 2019: 266, бел. 8).

Със сигурност в българската синтактична литература ще се намерят и други названия за изследваните тук граматични единици, но едва ли е наложително да бъдат изброени всички. От направения дотук непретендиращ за изчерпателност преглед са видни както усилията и стремежът за разграничаване на сказуемното име от сказуемното определение, така и колебанията в избора на съответна терминология. Забелязва се и тенденция за употребата на латински термини в българската синтактичната теория. Въвеждането им като терминологичен апарат поне в сферата на теоретичния синтаксис – тук не става въпрос за учебниците по граматика, предназначени за средните училища – би било полезно по две причини: уеднаквяване, т.е. еднозначна, единна терминология в рамките на една теория и по-лесен достъп до чуждоезикова езиковедска литература.

Ако се приеме предложението от К. Попов термин „предикатив“ (Попов/Роров 1983: 135) за назоваване на именния компонент на съставното именно сказуемо, биха се избегнали следните затруднения:

– Предикативът е понятие с по-широк обхват, формирано на синтактичното езиково равнище, което обединява различни по големина структури. Като функционални единици те могат да бъдат изразени с разнородни части на речта или с по-големи конструкции, напр. фрази или изречения. Аргументът, че наречието не е име, а се включва в понятието именно/номинално сказуемо, не е с меродавно значение. Като съставна част на сказуемното наречието е по-ско-

ро изключение, а когато се говори за правила в езика, изключенията също са допустими. Основният критерий, според който дадена структура функционира като предикатив, се определя от **връзката** ѝ с глагола, а не от морфологичния ѝ състав. Структурните и семантични зависимости са в основата на съвременните синтактични теории и неслучайно модерните класификации на частите на речта се обвързват с употребата на думите в изречението.

– Няма да има нужда да се говори за „съставни наречни сказуеми“ или „съставни адвербиални сказуеми“ – термини, които не назовават нещо, съществено различно от „съставно именно сказуемо“, изразявайки една и съща синтактична връзка между елементите в цялостната синтаagma с функция на сказуемо.

– Терминът „предикатив“ се асоциира с предикация, установен термин в българската лингвистика, и назовавайки именната част на сказуемото, логично се свързва с него.

– Приемането на термини от лингвистиката с универсален характер би улеснило научното общуване в по-близки и по-далечни граници.

Относно понятията за назоваване на сказуемното определение в българския език може да се твърди, че са се наложили термините „първо сказуемно определение“, когато определението се отнася към подлога, и „второ сказуемно определение“, когато сказуемното определение се отнася към допълнението в изречението или съответно названията сказуемно определение към подлога и сказуемно определение към допълнението. От синтактична гледна точка словосъчетанието *сказуемно определение* само по себе си е противоречиво и несполучливо, тъй като единствено сказуемното не допуска атрибутивна зависимост. Терминът „сказуемно определение“ е проблемен и в немския синтаксис, където по аналогия на понятието *предикатив*, сказуемно име в българския език, и сходната семантика на предикатива и сказуемното определение (и двете понятия назовават най-общо признак на подлога или допълнението), се въвежда нов термин – „свободен предикатив“ (*freies Prädikativ*), базиран на **съществената** разлика между двете явления, а именно различната зависимост от глагола. Свободният предикатив, в българската граматика сказуемното определение, не е в пряка зависимост от глагола и появата му в изречението не е обвързана със семантиката на глагола, в този смисъл той е „свободен“. За разлика от него предикативът, сказуемното име в българския синтаксис, е задължителна, неделима част от съставното именно сказуемо.

За теорията, която обяснява зависимостите в изречението

Както е известно, съществуват по-нови лингвистични теории, обединени в понятието *структурна лингвистика*. Изолирането на езика като система от знаци, с която човешкият мозък разполага, от процеса на езиковото производство, материализирано в речта, прави възможно задълбочаването в същността на езиковите феномени. Следвайки принципите на една от модерните структурни теории, теорията за валентността, проблемът за разграничаване на сказуемното име

от сказуемното определение в българската граматика би могъл да бъде разрешен последователно, логично и убедително. В съвременните лингвистични изследвания валентната теория заема важни позиции и бива интегрирана и в други модели за изследване на изреченските структури, напр. в генеративната граматика. Като успешен модел за съставяне на коректни граматически изречения теорията за валентността намира приложение в много съвременни граматика и речници и се оказва особено ефективна в съпоставителното езикознание и в изучаването на чужди езици. Названието валентност е заимствано от химията и въведено в езикознанието от френския лингвист Люсиен Тение², който оприличава свойството на атомите да се свързват с други елементи със способността на глаголите да разкриват позиции за частите на изречението, които могат или трябва да се реализират в изречение с глагол в неговата конкретна употреба. По този начин глаголът предпоставя, предопределя строежа, основния структурно-семантичен модел на изречението. Валентността е нещо повече от съчетаемост, тя е присъщо, потенциално заложено в семантиката на глаголите свойство да разкриват свободни позиции в изречението за необходимите елементи/части на изречението, наречени в теорията актанти. Носители на валентни свойства са не само глаголите, но и други лексеми, които притежават способността да налагат условия, т.е. да детерминират структурното си и семантично обкръжение (прилагателни и съществителни имена). Тази селекция зависи от семантиката на валентния носител, осъществява се на семантично и синтактично ниво и засяга броя на избраните елементи, категориалното им значение, синтактичната функция, морфологичните им характеристики, семантичната им роля, факултативната им употреба. С други думи, съвременната валентна теория представлява мултидименсионален модел, комплекс от свързани феномени за продуциране, описание и анализ на изреченски структури. Валентната структура на дадено изречение, която включва потенциално необходимите актанти (части на изречението), облигаторни и/или факултативни, представлява структурно-семантичен модел на конкретното изречение, но и **основна структура, модел**, който е в основата и на изречения с други глаголи със същата валентност. По този начин могат да бъдат описани основните структури във всеки език, които са изброими и обхващат всички потенциално възможни изречения. Всяко изречение съответства на определен структурно-семантичен модел и може да бъде редуцирано чрез анализ на валентността на глагола до основната му структура, след като бъдат елиминирани частите на изречението, които са относително или напълно независими от семантичния потенциал на валентноносителя. Частите на изречението, които не участват в основната му структура, по принцип са повечето обстоятелствени пояснения³ и всички видове определения, включително и сказуемното определение.

² Вж. повече в Tesnière 1953.

³ При определени глаголи обстоятелствените пояснения могат да бъдат част от структурно-семантичния валентен модел, при това по-често като задължителни актанти. Освен това трябва да се има предвид, че семантичните подкласове на обстоятел-

Важен момент в развитието на валентната теория е разграничаването между т.нар. „потенциална валентност“ (Valenzpotenz) и „реализирана валентност“ (Valenzrealisierung) (Ágel 1995: 3). Това означава, че заложеният и предопределен в семантиката на глагола структурно-семантичен модел на дадено изречение невинаги е в съотношение 1:1 с неговата реализация в речта. Като пример може да послужи реализацията на подлога в някои езици (руски, испански, италиански, гръцки, български и др.), който е заложен в значението на всеки глагол, но невинаги се появява на повърхностната синтактична структура. Изпускането на подлога, изразен с местоимение в българския език, се обяснява с т.нар. микровалентност (Mikrovalenz)⁴, с която се назовава свойството на глагола, носител на валентността, да изразява зависимите от него актанти чрез морфологичния си строеж, т.е. подлогът се реализира морфологично, чрез флексията на глагола. Морфосинтактичната реализация на актантите чрез съответните части на изречението се нарича още макровалентност (Makrovalenz).

Още един пример: От сравнението на глаголите *чета* и *посещавам* е видно, че свободната позиция за допълнение, която двата глагола разкриват чрез семантиката си, *трябва* или *може* да бъде зета, т.е. допълнението или задължително присъства в изречението, или неговата реализация е възможна, но не и задължителна:

Тя посети приятелката си преди два дни.

→ **Тя посети преди два дни.*

Тя чете нов роман.

→ *Тя чете.*

Допълнението при глагола *посещавам* е задължително, тъй като елиминирането му води до некоректно изречение, а това при *чета* е факултативно, защото изречението е формално и смислово вярно и когато не е реализирано. Задължителността или факултативността на зависимия от глагола актанти, в случая допълнение, са обвързани със семантиката на управляващия елемент, т.е. те са семантично мотивирани, но не е задължително да бъдат реализирани.

Структурната теория за валентността се основава на зависимостта между елементите в изречението, като признава на глагола статуса на управляващ елемент, организатор, от който зависят всички останали части на изречението. И зависимостната теория се занимава с йерархическите релации между елементите в произволни структури, но тя обхваща и вътрешнофразовите зависимости, които са извън рамките на валентните отношения в изречението. Двете теории са взаимно свързани и се допълват.

степените на пояснения са с различна степен на зависимост от глагола. Този факт намира израз в конституентната теория, където обстоятелствените пояснения се класифицират в три групи: обстоятелствени пояснения от първа, втора и трета степен на зависимост от предикатната фраза.

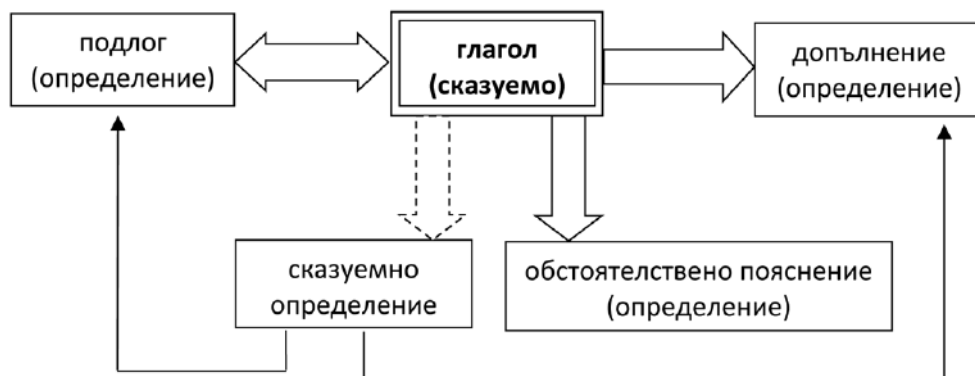
⁴ Термините „микровалентност“ (Mikrovalenz) и „макровалентност“ (Makrovalenz) са въведени от Фриц Пасирбский (Pasierbsky 1981: 162).

За фразовите релации в изречението

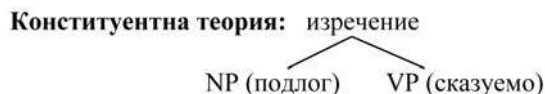
Неоспорим факт е, че съвременните структурни теории предлагат нови възможности за разкриване същността на граматическите явления, обогатяват теоретичния подход към езиковия феномен и макар да се основават на различни принципи, са обединени от една обща цел: изясняване на структурата, правилата, логическите връзки на езиковата система. Освен че са подвластни на структурализма, отличителна характеристика на теориите е, че са изградени на базата на общ принцип – принципа на зависимост между елементите, на йерархическите вътрешни и извънфразови връзки.

Съвременните лингвистични теории не отричат класическата теория за частите на изречението, напротив, тя е фундамент за развитие на новите идеи. Структурните теории надграждат и доразвиват познанията за традиционния синтаксис, които често са инструмент за овладяване на новите аналитични принципи. Неслучайно термините от традиционната граматика биват използвани като метатермини в помощ на специфичния понятиен апарат, с който оперира всяка теория.

Следната схема онагледява най-общо връзките и зависимостите между частите на изречението:

Според основния постулат на теорията глаголет е абсолютен център в изречението, той е управляващият елемент, от който зависят всички останали части, включително и подлогът. Това твърдение е в противовес на един от основните принципи на конституентната граматика, според който номиналната фраза (подлогът) и вербалната фраза, която съдържа сказуемото, са непосредствени конституенти на изречението, т.е. те са равнопоставени.

Трябва да се признае, че валентната граматика разглежда едностранчиво връзката между подлога и сказуемото и този факт, приеман или отричан, е основен недостатък на теорията. Последователното прилагане на основните й принципи налага компромисно едностранно възприемане на връзката между двата елемента. В действителност зависимостта между глагола и подлога е двупосочна. От една страна, пълнозначният глагол разкрива чрез семантиката си свободна позиция в изречението за подлога, като същевременно детерминира неговите морфосинтактични и семантични характеристики, от друга страна, глаголет се явява зависим от подлога поради съгласуването в категориите лице и число. Факт, който не подлежи на обсъждане. Интердепендентната връзка е типична за подлога и сказуемото, но тя може да съществува и между други елементи, напр. между глагола и допълнението, когато то е задължително. Тук трябва да се подчертае, че зависимостта на частите на изречението от глагола не е еднаква, връзката им с глагола може да бъде по-силна или по-слаба, т.е. съществува йерархия на зависимостите в изречението. Вече бе споменато, че най-тясна, най-силна е връзката на подлога с глагола, на второ място следват допълненията, задължителни и факултативни, а относително най-малко зависими от основния валентоносител са обстоятелствените пояснения. В йерархията на зависимостите в изречението определението е с по-нисък ранг. То се приема за част от дадена изреченска част, тъй като не заема разкрита от глагола позиция и не може да се движи самостоятелно в изречението, а само с именната част, към която се отнася и с която по принцип е в контактна позиция.

Освен отразените в схемата зависимости между частите на изречението, то може да съдържа и други фрази, които не зависят от валентността на глагола и затова са наречени „вторични, второстепенни части на изречението“⁵ (sekundäre Satzglieder) (Helbig, Buscha 1994: 552). Тези фрази не са част от основната структура на изречението, проявяват много слаба зависимост от глагола и могат да се отнасят както към цялото изречение така и към отделна част на изречението, напр.:

На излизане от хотела, николото толкова е бързал да отвори вратата на красавицата, че е помолил човек, който тъкмо се качвал, да слезе, за да направи път (<https://m.hotnews.bg/news.php?category=&id=44768&page=1>).

Препозиционалната фраза *на красавицата* е във функцията на непряко допълнение, но то не зависи от глагола *отварям*, който в конкретната си употреба е двувалентен и отваря позиции за подлог и пряко допълнение, т.е. непрякото допълнение не влиза в основната структура, във валентния модел на изречението. Действието, изразено с глагола *отварям*, се извършва **за, вместо, в интерес** на *красавицата* и този вид непряко допълнение в латинската терминология се

⁵ Терминът не съвпада с понятието „второстепенна част на изречението“ в българския синтаксис.

нарича *Dativus commodi*⁶. Това допълнение е независимо от глагола, „свободно“, за разлика от непрякото допълнение, което е заложено в семантиката на глагола и е актант, участник в основната структура на изречението, напр.:

Искам да приличам на себе си и да спра да искам да бъда като другите (<https://bg.sainte-anastasio.org/articles/psicologia/quiero-parecerme-solo-a-misma.html>).

Глаголът *приличам* предполага чрез валентността си появата на непрякото допълнение *на себе си* като задължителен елемент в изречението, част от основната му структура, без която изречението би било дефектно:

→ **Искам да приличам и да спра да искам да бъда като другите.*

За съставното именно сказуемо и предикатива

В цитираната студия Недев ограничава състава на глаголите във функцията на копула до глагола *съм* и неговите форми, като отрича групата на т.нар. глаголи полукопули, изхождайки с право от тезата, че независимо от броя на словоформите, носител на лексикалното значение на сказуемото може да бъде само една словоформа (Недев/Недев 2019: 260–262). Според него полукопулата има собствено значение, а задължителността на елемента вдясно от глагола не е нищо друго, а съчетаемост, назована м н о г о о б щ о [разредката моя – *P. B.*] с термина „валентност“. Позоваването на теорията за валентността тук е доста неуместно. Защото именно според нея основният структурен елемент в изречението е глаголът, който трябва да е с достатъчна семантична наситеност, за да може да управлява връзките в него. А това не може да се твърди за посочените глаголи полукопули, тъй като тяхното значение става ясно от именната част вдясно от тях. За да прочетем глагола *показвам се* в значението му на *представям се, проявявам се като някакъв* в следващото изречение, именната част след него трябва задължително да присъства.

1) *Стрина Венковица се показваше весела.*

Нещо повече, тя управлява верния прочит на глагола, което е невъзможно и противоречи на валетната теория, тъй като в този случай посоката на зависимост не е от глагола към именния елемент, а обратна, от името към глагола, което на практика е невъзможно и в класическата теория за частите на изречението. Елиминирането на името след глагола *показвам се* би довело до употребата му в смисъл на *излизам, появявам се някъде*, както изречението:

2) *Стрина Венковица се показваше (всяка сутрин) на чардака.*

⁶ Към групата на второстепенните части на изречението в теорията на зависимостите принадлежат и други видове на дателния падеж, обединени в понятието „свободен, независим дателен падеж“ (*freier Dativ*).

Без наличието на прилагателното *весела* не може да се предицира признак на подлога, което е в противоречие с дефиницията за сказуемо. Защото в изречение 1) с глагола *показвам се* не се изразява действието *излизам, появявам се*, а той трябва да означава *показвам се като някакъв*, т.е. *права така*, че да *изглеждам* по даден начин, да *съм* някакъв, какъвто всъщност може и да не *съм*. Глаголът *показвам се* модифицира, внася допълнителна информация за признака на подлога, изразен с копулата *съм* и прилагателното име *весел* с функция на предикатив/сказуемо име. С други думи, в именното сказуемо с полукопула като част от сказуемото носител на значението му е една словоформа, именната част. На стрина Венковица е приписан признакът *веселост* чрез прилагателното име *весел*, а когато тя *се оказва, явява, показва, счита за, става, остава* такава, значението на всички подобни в употребата си глаголи, назовисимо с какъв термин ще бъдат назовани – копули или полукопули, се ограничава в рамките на категориите *начин на протичане на действието, модалност, каузалност*. Безспорен факт е, че *съм* е най-абстрактната копула, но глаголът не е напълно лишен от съдържание и както всички други глаголи копули, е носител на допълнително значение в рамките на семантичната категория *начин на глаголното действие*. Семантиката на *съм* може да се онагледи, когато глаголът бъде включен в парадигматични отношения с други глаголи копули:

- 1) *Атон е лекар.*
- 2) *Антон **стана** лекар.*
- 3) *Антон **остана** лекар за цял живот.*

И в трите предикации на подлога *Антон* е приписан признакът *лекар*. Разликата е в допълнителното значение на предиката, резултат от избора на глагола копула. *Съм* в първото изречение е носител на признака *дуративност*, означава продължителността на състоянието, без разграничаване на неговите фази, *ставам* във второто изречение специфицира предиката с допълнителния признак преход от едно състояние в друго, начало на ново състояние, и има *инхоативно* значение, а специфичното значение на глагола *оставам* може да се опише като дуративност с подчертано продължаване на признака, т.е. *дуративност + континуативност*, трайна, „продължаваща продължителност“.

Задължителната поява на елемент на повърхностната синтактична структура не може да бъде достатъчен и меродавен критерий за връзката между управляващия и зависимия елемент. Връзката между подлог и сказуемо е особена, структурираща изречението взаимозависимост, но появата на подлога в българския език не е задължителна. Освен това как сказуемото ще разкрие „признак, действие или състояние на предмет, означен с подлога“ (Попов/Роров 1983: 125), ако семантиката му зависи от друга част на изречението? Затова глаголите полукопули е резонно да бъдат приети за част от съставното именно сказуемо, чиято семантика се определя от именния компонент, а полукопулата модифицира предиката, подобно на модалните и фазови глаголи в съставното глаголно сказуемо. Това разбиране за съставното именно сказуемо обяснява и наличието на допълнение към прилагателното име. По дефиниция допълнението е „вто-

ростепенна част на изречението, която означава предмет, пряко или косвено засегнат от глаголното действие, [...]“ (Попов/Поров 1983: 183). Когато прилагателно име е във функцията на предикатив/сказуемно име, то е част от сказуемото, от глаголното действие и може да управлява, да изисква допълнение в изречението в съответствие с дефиницията за допълнение. Ще дадем пример със същия глагол полукопула *показвам се*:

*Ако тези изявления не бяха по вкуса на финансовия министър Гордън Браун, то той не даде да се разбере това. Напротив, **показа се солидарен с Блеър**.*

показа се

солидарен

с Блеър

(<https://www.dw.com/bg/тони-блеър-на-конгреса-на-лейбъристите-в-брийтън/a-2592674>).

Непрякото допълнение *с Блеър* зависи от прилагателното *солидарен*, а не от полукопулата *показвам се*. И ако *солидарен* не е част от сказуемото, няма как да припишем на препозиционалната фраза *с Блеър* статута на допълнение, тъй като по дефиниция то се управлява от сказуемото. Когато прилагателното или съществителното име са част от сказуемото и изискват допълнение, те проявяват т.нар. „вторична валентност“ (sekundäre Valenz), която логично е възможна само след реализирането на първичната (primäre Valenz) между копулата и именната част.

Аргументът на Недев, че в тълковните речници полукопулите не са описани като глаголи с „отслабено“ или „избледняло“ значение, е неразбираем и неприемлив, тъй като речниците отразяват езиковедските постижения, и то на определен етап във времето, т.е. посоката на зависимост е обратна (Недев/Nedev 2019: 262). Развитието на лингвистичното познание води до усъвършенстване на описанието на езиковата система, на която се основават различните видове речници. Лингвистите се позовават на информацията в справочниците, но последните разбираемо изостават във времето и невинаги отразяват актуалните научни постижения.

И все пак в речниците може да се прочете следното описание на някои глаголи, напр. на глагола *вземам* в съчетание със съществителните *решение, участие, поука* и под.: „Означава извършване или осъществяване на действието, **което се съдържа в значението на съществителното** [потъмняването мое – Р. В.]: *В з е м а м р е ш е н и е* – решавам“ (РБЕ 2 1979: 142). Това описание се среща и при *давам, ставам, правя* и др. и не се различава от същността на съставното именно сказуемо, където семантиката на предиката се определя от именната част, а копулата поема основно граматическите функции на предиката. Разликата е само, че в тази си употреба глаголите в речниците не са обо-

собени в самостоятелна група на базата на обединяващите ги общи свойства и не са назовани с отделен термин. Нещо повече, при някои от тях е описано и допълнителното значение, с което глаголите копули/полукопули модифицират значението на предиката, напр. *вносям*: „В съчет. със съществителни, които означават някакво чувство, настроение, състояние и др. **Правя да се появи, да възникне** [потъмняването мое – *Р. В.*]; предизвиквам, причинявам, създавам. *Победата внесе бодрост в душите, ...*“ (РБЕ 2 1979: 296); или *вдигам*: „В съчет. със съществителни, които показват състояние на принуда, означава **прекрътяване на действие по значението на съществителното** [потъмняването мое – *Р. В.*] **В д и г а м о б с а д а.**“ (РБЕ 2 1979: 58).

Тук може да се зададе въпросът какъв глагол е *вземам* в семантично и структурно отношение: пълнозначен, полукопула, копула или някакъв друг⁷? Какво е общото между фразите *вземам решение* и *показвам се весел*? Отговорът на първия въпрос на пръв поглед изглежда по-лесен, защото на повечето, но не задължително на всички, устойчиви словосъчетания от този вид съответства пълнозначен „синонимен“ глагол, което би улеснило извода, че цялата фраза функционира като сказуемо. Относно спецификата на глаголите от типа на *вземам* съществуват задълбочени и подробни изследвания в десетки езици, включително и за българския⁸. Освен специфичната, модифицираща семантика на предиката информация (*вземам*: инхоативно значение; *показвам се = правя така, че да изглеждам, че съм някакъв*: каузалност + модалност), фразите *вземам решение* и *показвам се весел* са напълно аналогични и следва да се приемат като съставно именно сказуемо. Всички глаголи с недостатъчна семантика, които не са в състояние да предикат признак на субекта и чието значение може да бъде сведено до значението на най-абстрактния глагол *съм*, задължително изискват именен компонент, в който е концентрирано основното значение предиката. Преимуществената роля на глаголите копули/полукопули е да оформят граматическата структура на предиката, но те не са напълно изпразнени от съдържание лексеми, а носител на съдържание в рамките на категории като начин на действието, модалност, каузалност, залог.

Тезата, че глаголи с отслабено лексикално значение също образуват съставно именно сказуемо, се поддържа и от други автори на учебници по синтаксис на българския език (Попов/Поров 1998: 152; Андрейчин/Andreychin 1978: 351; Пашов/Pashov 1994: 302; Брезински/Brezinski 2000: 196–198).

За сказуемното определение

С термина „сказуемно определение“ в това изложение се назовават фрази, които не участват в състава на именното сказуемо, т.е. следва се установеното в българския синтаксис терминологично разграничаване на понятията *сказуемно*

⁷ По въпроса срв. Василева 2019.

⁸ Вж. у Vasileva 2014.

име и сказуемно определение, предложено от Недев (Недев/Nedev 1980: 15). Не може обаче да бъде подкрепено становището, че името при пълнозначни и непълнозначни глаголи, с което се назовава признак на подлога или допълнението, функционира като сказуемно определение, независимо от задължителната му или факултативна употреба (Недев/Nedev 2019: 266). Задължителната поява на елемент може да се реализира на различни нива на зависимост в изречението, включително във вътрешнофразовите връзки, които йерархически са връзки на по-ниско ниво, на подизреченски структури, напр.:

*Всеки може да закупи максимум **три** билета, като заплаща редовната цена ...* (<https://trud.bg/v-sloveniya-bileti-ot-25-evro-v-razgrad-15-lv-zamacha-na-ludogorec-s-mura/>).

*Столични полицаи иззеха близо **два** килограма наркотик* (<https://www.mvg.bg/sdvt/начало/преглед/новини/>).

Подчертаните определения *три* и *два* в приведените примери са задължителни за фразите във функция на допълнение *три билета* и *два килограма*, за да бъдат съответните изречения смислово и граматически коректни.

Ще анализираме несъстоятелността на тезата, че сказуемното определение може да бъде задължително с помощта на глагола *оставам*, който според Недев (Недев/Nedev 2019: 267) се свързва със *сказуемно определение*.

*Помина се зет му и Шакире остана **вдовица**. Тя се върна при Сали Яшар.*
Й. Йовков

Очевидно е, че съществителното *вдовица* не може да бъде елиминирано:

Помина се зет му и Шакире **остана.*

Без съществителното име не се разбира за кое от описаните в РБЕ петнадесет значения на *оставам* става въпрос (РБЕ 11 2002: 837–840). Какво е казано чрез сказуемното *оставам* за подлога *Шакире*? Че се оказва някаква, че продължава да съществува, че се намира някъде или нещо друго? За да предцира признак на подлога, сказуемното трябва да има смисъл, значение, а без съществителното вдясно от него то няма такъв. Но този въпрос вече бе коментиран. Тук ще прибавим още някои разсъждения, като анализираме друго изречение с глагола *оставам* в значението му на *пребивавам*, *престоявам някъде*, напр.:

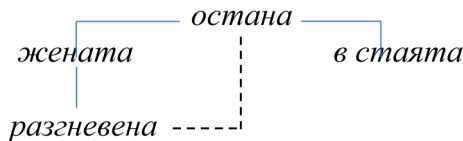
Жената остана разгневена в стаята.

Препозиционалната фраза *в стаята* е задължителна, когато глаголът реализира валентността си в това значение, защото валентността на елементите е семантично мотивирано свойство и предполага различна структура на изречението в различните им значения. Прилагателното *разгневена* изразява временен признак на подлога *жената*, ограничен от значението на сказуемното *оставам*, и в съответствие с дефиницията се определя като сказуемно определение към подлога. Тези отношения могат да бъдат онагледени със следните трансформации:

- *Жената остана в стаята. Жената беше разгневена.*
- *Когато жената остана в стаята, (жената) беше разгневена.*

Сказуемното определение представлява отделна предикация, паралелна на моделиращата изречението основна предикация. То не зависи от валентността на глагола, който структурира изречението, поради което **никога не може да бъде задължително**. Сказуемното определение е част на изречението извън основната му структура и в този смисъл се определя като второстепенна част, подобно на някои видове дателен падеж, които бяха коментирани в това изложение (вж. За фразовите релации в изречението). Може да се каже, че сказуемното определение е част на изречението, която заема междинна позиция в йерархията на зависимостите в него, тъй като притежава свойства както на определение, така и на обстоятелствено пояснение. От една страна, сказуемното определение означава признак на предмет, изразен със именна част, от друга – е в зависимост от сказуемното, което ограничава валидността на признака чрез съдържанието си. Затова в немския език например, където сказуемното определение не се съгласува с именната част, към която се отнася, понякога е доста трудно да се направи разлика между сказуемно определение и модално обстоятелствено пояснение.

В йерархията на зависимостите в изречението сказуемното определение към подлога заема следната позиция:

В изречението *Шакире остана вдовица* глаголът *оставам* има друга употреба. Той е глагол копула/полукопула и реализира съответно друг валентен модел. Съществителното *вдовица*, първо, е задължително, което не може да се твърди за сказуемното определение. Второ, елиминирането му води до друго значение на глагола *оставам*, а именно *продължавам да съществувам, да бъда, да съм*. Трето, съществителното не назовава признак на подлога чрез сказуемното, защото сказуемното *оставам* без него не може да изрази основната предикация, без да промени значението си. Трансформациите, с които се доказва класифицирането на елемент като сказуемно определение, са невъзможни, срв.:

- Шакире остана вдовица.*
- **Шакире остана. Тя беше вдовица.*
- **Когато Шакире остана, тя беше вдовица.*

И още нещо: Ако *вдовица* в това изречение е сказуемно определение, то защо подлогът е невъзможно да бъде изразен със съществително, което означава например предмет, лице от мъжки пол или абстрактно понятие? Кой елемент детерминира задължителния семантичен белег на подлога *лице от женски пол*?

- *Чашата / Иван / Любовта остана вдовица.*

В контекста на валентната теория отговорът е очевиден: семантиката на подлога се определя от глагола, когато той е семантично наситен, или от предикатива/сказуемното име като съставна част на именното сказуемо и носител на значението му, когато глаголът е с недостатъчна семантика. В анализирания пример това е съществителното *вдовица*.

Следователно съществителното име *вдовица* в коментирания пример може да бъде само сказуемно име, защото в противен случай бихме допуснали зависимост на подлога от сказуемното определение. В тази употреба глаголът *оставам* е копула/полукопула с инхоативно модифициращо значение, т.е. *оставам* е синоним на *ставам*, който означава преминаване в друго състояние. С това значение, концентрирано в рамките на категорията начин на действие, глаголът специфицира предицирания чрез сказуемното име *вдовица* признак на подлога.

Основен критерий за определяне на дадена фраза като сказуемно определение е наличието на пълнозначен глагол в сказуемното. Това условие важи както за сказуемното определение към подлога, така и за сказуемното определение към допълнението.

За да се затвори кръгът на зависимостите в най-голямата структурна единица, изграждаща текста като основно средство за комуникация, е необходимо да бъде разяснена и връзката между десемантизиран преходен глагол и именната част, която допълва семантиката му. В българската синтактична литература се е наложило мнението, че съществителното в този случай поема функцията на сказуемно определение към допълнението, наречено още второ сказуемно определение (срв. Попов/Попов 1983: 139, 1998: 159–160; Пашов/Pashov 1994: 332; Недев/Nedev 2019: 270; Брезински/Brezinski 2000: 205–206). Някои от авторите, които признават глаголите полукопули за част от съставното именное сказуемо (Брезински/Brezinski 2000: 196: *изглеждам, показвам се, излизам, ставам* и др.; Пашов/Pashov 1994: 302: *наричам се, казвам се, викам се, броя се, правя се, показвам се* и др.; Попов/Попов 1983: 135: *броя се, виждам се, викам се, зова се, излизам, изглеждам, именувам се, казвам се, оказвам се, минавам, наричам се, оставям се, правя се, представям се, показвам се, преструвам се, ставам, сторва ми се, славя се, явявам се* и др.) и подкрепят тезата, че сказуемното определение се среща само при пълнозначни глаголи (Брезински/Brezinski 2000: 203; Пашов/Pashov 1994: 330; Попов/Попов 1983: 136), привеждат примери за сказуемно определение към допълнението с непълнозначни глаголи:

Те ме смятат вече за свой. (Ем. Станев, пример от Брезински)

*Сега той равнодушно посрещаше жътвата – най-щастливото време за него, което го съживяваше, подмладяваше... п р а в е ш е го **могъщ, весел и пъргав** като дете.* (Елин Пелин, пример от Брезински)

*Божура я смяташе за **най-хубавата мома**.* (пример от Пашов)

Налице е противоречие, което би могло да бъде обяснено с приетата в българския език догма, че сказуемното име в номинално сказуемо може да предицира признак само и единствено на подлога. Възниква въпросът, защо напри-

мер името при глагола *считам* (*се*), признат за глагол с недостатъчна семантика, който реализира едно и също значение в следващите по-долу изречения, когато се отнася до подлога, се определя като част от сказуемото, т.е. сказуемно име (*предикатив* при К. Попов), а когато се отнася до допълнението, като самостоятелна, второстепенна част на изречението, т.е. сказуемно определение към допълнението?

- 1) *Тая статуя се счита едно от най-гениалните произведения на ваятелството.* (Ив. Вазов) (Попов/Роров 1983: 136) – сказуемно име/предикатив
- 2) *Свестните у нас считат за луди.* (Хр. Ботев) (Попов/Роров 1983: 140) – сказуемно определение към допълнението.

В първото изречение глаголът *считам се* е във възвратнострадателна форма и местоимението *се* няма възвратно значение. Действието не се извършва от *статуята*, а от някого, лице, което може да бъде изразено с препозиционална фраза с предлога *от* и функционира в изречението като непряко допълнение, напр.:

→ *Тая статуя се счита (от изкуствоведите) едно от най-гениалните произведения на ваятелството.*

Но страдателният залог е граматическа категория на глагола и производна форма на деятелния. В обективната извънезикова действителност той изразява същите отношения, същата логическа предикация както деятелния залог, който се счита за основен. Трансформацията от деятелен в страдателен залог и обратно е операция на повърхностната синтактична структура. Променя се перспективата на изказването, насочеността на действието, което в страдателен залог е ориентирано към обекта, засегнат от глаголното действие (*тая статуя*), а в деятелен залог – към синтактичния подлог като негов извършител (*изкуствоведите*):

1') → *Изкуствоведите считат тая статуя едно от най-гениалните произведения на ваятелството.*

Реализираният семантичен вариант на глагола *считам* и в изречение 1), и в изречение 1') е един и същ и остава незасегнат от трансформацията. Запазват се семантичната зависимост и видът на връзката между глагола полукопула и името вдясно от него, реализирана е една и съща валентност на глагола, въпреки формалните промени на повърхностната структура.

От казаното дотук следва, че името след глагола *считам*, когато е употребен в изречение в деятелен залог, е необходимо, на първо място, за да насити семантиката на сказуемото и да предицира признак, но в този случай не на подлога, а на допълнението. Следвайки едни и същи принципи и закономерности на връзките между елементите в изречението, името след глагола *считам* в деятелен залог би трябвало да се определи също като част от сказуемото, т.е. като сказуемно име. Ако му се припише функцията на сказуемно определение, възниква противоречие с дефиницията и статуса на тази относително нова част на изречението, която не може да бъде задължителна и по същество представлява втора, допълнителна предикация извън рамките на изразената със сказуемото

основна такава. Незачитането на становището, че сказуемното име може да е във връзка с допълнението в изречението чрез глагол копула, което е безспорно в немския език например, е една от причините за разногласията и колебанията при дефинирането и разграничаването на понятията *сказуемно име* и *сказуемно определение* в българския език.

Обобщение

Между сказуемното име/предикатива и сказуемното определение има общи характеристики, но и съществени различия. Както сказуемното име, така и сказуемното определение могат да са в зависимост спрямо подлога или допълнението. И двете части на изречението изразяват признак на подлога или допълнението. И сказуемното име, и сказуемното определение са в структурно-семантични отношения със сказуемното в изречението. Но именно сказуемното е пресечната точка, вододелът между двете синтактични явления. Сказуемното име/предикативът е задължителна съставна част на сказуемното и притежава потенциала да определя структурата на изречението чрез семантиката си, т.е. да разкрива позиции за допълнения (в смисъл на части на изречението). Сказуемното име се свързва единствено и само с глаголи с недостатъчна семантика, глаголи, чието значение не е ясно или се променя след елиминиране на името след тях, независимо от тяхната деятелна или страдателнозалогова употреба. В много случаи това са употребени в преносен смисъл пълнозначни глаголи, които по аналогия на модалните и фазови глаголи обогатяват съставното именно сказуемо с допълнителна информация в рамките на категории като модалност, каузалност, начин на действие.

Сказуемното определение се свързва само и единствено с пълнозначен глагол. Неговата зависимост от глагола е извън рамките на основния структурно-семантичен модел на изречението, който пълнозначният глагол конструира на базата на съхранената в семантиката си информация. По тази причина сказуемното определение никога не може да бъде задължително. То предиктира втори, допълнителен признак на подлога или допълнението, валиден само в рамките на изразеното чрез основния глагол действие. Това е и връзката между сказуемното определение и пълнозначния глагол, основен носител на семантиката на сказуемното в изречението.

Може да се каже, че сказуемното име и сказуемното определение се намират на двата противоположни полюса в схемата на зависимостите между елементите в изречението. И още веднъж за терминологията: Отчитайки общото и различното, тези две части на изречението в немския език са назовани със сходни термини: „предикатив“ = сказуемно име и „свободен предикатив“ = сказуемно определение, т.е. предикативът е част от предиката/сказуемното, а със свободния предикатив се изразява „свободна“, независима, отделна предикация. По този начин се избягва терминът „определение“, който е объркващ, тъй като определението по дефиниция се отнася към именна част.

Литература

- Андрейчин 1978:** Андрейчин, Л. *Основна българска граматика*. София: Наука и изкуство.
- Брезински 2000:** Брезински, Ст. *Български синтаксис*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.
- Василева 2019:** Василева, Р. Опит за систематизиране на един тип глаголно-именни словосъчетания в българския език. – *Проглас*, XXVIII, № 2, 282–290.
- Недев 1980:** Недев, Ив. Към проблемите на съставното именно сказуемо и сказуемното определение в съвременния български книжовен език. – *Език и литература*, XXXV, № 4, 1–15.
- Недев 1992:** Недев, Ив. *Синтаксис на съвременния български книжовен език*. Варна: ДФ „Бряг-принт“.
- Недев 2019:** Недев, Ив. За разграничаването на сказуемното име от сказуемното определение. – *Проглас*, XXVIII, № 2, 259–271.
- Пашов 1994:** Пашов, П. *Практическа българска граматика*. София: Просвета.
- Попов 1979:** Попов, К. *Съвременен български език. Синтаксис*. София: Наука и изкуство.
- Попов, ред. 1983:** *Грамматика на съвременния български книжовен език. Том III. Синтаксис*. Под ред. на К. Попов. София: Издателство на БАН.
- Попов 1998:** Попов, К. *Синтаксис на българския книжовен език*. Велико Търново: Абагар.
- РБЕ 2 1979:** *Речник на българския език*. Том II. София: Издателство на БАН.
- РБЕ 11 2002:** *Речник на българския език*. Том 11. София: АИ „Проф. Марин Дринов“.

References

- Àgel 1995:** Àgel, V. Valenzrealisierung, Grammatik und Valenz. – *ZGL* 23, No. 1, 2–32.
- Andreychin 1978:** Andreychin, L. *Osnovna balgarska gramatika* [Basic Bulgarian Grammar]. Sofia: Nauka i izkustvo.
- Brezinski 2000:** Brezinski, St. *Balgarski sintaksis*. [Bulgarian Syntax]. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.
- Helbig, Buscha 1994:** Helbig, G., J. Buscha. *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Leipzig, Berlin, München: Langenscheidt. Verlag Enzyklopädie.
- Nedev 1980:** Nedev, Iv. Kam problemite na sastavnoto imenno skazuemo I skazuemnoto opredelenie v savremenniya balgarski knizhoven ezik [On the Problems of the Compound Nominal Predicate and the Subject Complement in Contemporary Bulgarian Literary Language]. – *Ezik i literatura* [Language and Literature], XXXV, No. 4, 1–15.
- Nedev 1992:** Nedev, Iv. *Sintaksis na savremenniya balgarski knizhoven ezik* [Syntax of the Contemporary Bulgarian Literary Language]. Varna: DF „Bryag-print“.
- Nedev 2019:** Nedev, Iv. Za razgranichavaneto na skazuemnoto ime ot skazuemnoto opredelenie [On Distinguishing between the Predicative and the Subject Complement]. – *Proglas*, XXVIII, No. 2, 259–271.
- Pashov 1994:** Pashov, P. *Prakticheska balgarska gramatika* [Practical Bulgarian Grammar]. Sofia: Prosveta.
- Pasierbsky 1981:** Pasierbsky F. Sprachtypologische Aspekte der Valenztheorie unter besonderer Berücksichtigung des Deutschen. – *ZPSK*, 34, 160–177.

- Popov 1979:** Popov, K. *Savremenен balgarski ezik. Sintaksis* [Contemporary Bulgarian Language. Syntax]. Sofia: Nauka I izkustvo.
- Popov, ed. 1983:** *Gramatika na savremenniya balgarski knizhoven ezik. Vol. III. Sintaksis.* [Grammar of the Contemporary Bulgarian Literary Language. Vol. III. Syntax]. Ed. by K. Popov. Sofia: Izdatelstvo na BAN, 1983.
- Popov 1998:** Popov, K. *Sintaksis na balgarskiya knizhoven ezik* [Syntax of the Contemporary Bulgarian Literary Language]. Veliko Tarnovo: Abagar.
- RBE 2 1979:** *Rechnik na balgarskiya ezik* [Bulgarian Dictionary]. Vol. 2. Sofia: Izdatelstvo na BAN.
- RBE 11 2002:** *Речник на българския език.* [Bulgarian Dictionary] Vol. 11. Sofia: AI „Prof. Marin Drinov“.
- Tesnière 1953:** Tesnière L. *Esguisse d'une syntaxe structurale.* Paris.
- Vasileva 2014:** Vasileva, R. *Funktionsverbgefüge als Spezialfall prädikativer Strukturen im Deutschen und Bulgarischen.* Eine kontrastive Analyse auf syntaktisch-semantischer Ebene. Veliko Tarnovo: Slovo.
- Vasileva 2019:** Vasileva, R. Opit za sistematizirane na edin tip glagolno-imenni slovosachetaniya v balgarskiya ezik. [An Attempt to Systemize a Type of Stable Verb-Noun Phrases in Bulgarian]. – *Proglas*, XXVIII, No. 2, 282–290.

Доц. д-р Рада Василева
 Катедра „Германистика и нидерландистика“
 ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
 r.vasileva@ts.uni-vt.bg
<https://orcid.org/0000-0002-4155-198X>

Assoc. Prof. Dr. Rada Vasileva
 Department of German and Dutch Studies
 University of Veliko Turnovo „St. Cyril and St. Methodius“
 r.vasileva@ts.uni-vt.bg
<https://orcid.org/0000-0002-4155-198X>